

Nr 210.

Av herrar **Wavrinsky** och **Björkman**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 284, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om allmän pensionsförsäkring m. m.

I proposition 284 till innevarande års riksdag framlägges förslag till väsentliga utvidgningar av pensionsförsäkringen. Dessa förslag torde få anses synnerligen behjärtansvärda. De belopp, som utgått från pensionsförsäkringen, skulle redan i tider med det penningvärde, som vid försäkringens beslutande 1913 var rådande, blivit av ringa betydelse för pensionstagare på de dyrare orterna. Detta särskilt innan försäkringen nått sin fulla effektivitet. När sedermera penningvärdet försämrades så väsentligt, som nu skett, förlorade pensionsbeloppen sin betydelse till den grad, att hela försäkringen måste tillerkännas föga värde. Då avgiftspensionerna ännu, efter de få år lagen varit i tillämpning, icke nått upp till annat än rent obetydliga belopp, ligger tyngdpunkten av försäkringen för närvarande i pensionstilläggen. I förmånligaste fall utgå dessa som bekant med 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna. Även på de billigaste orter torde belopp som dessa numera vara utan större betydelse för mottagarens underhåll. Någon möjlighet att avpassa pensionstilläggens storlek efter olika dyrorter lämnar lagen icke heller. För att nu emellertid komma i åtnjutande av även dessa små summor, fordras, att den inkomst, vederbörande åtnjuter icke uppgår till för man 300 kronor och för kvinna 280 kronor.

Det säger sig självt, att de här anförda siffrorna vila på ett helt annat penningvärde än det nuvarande. Att de nu höjas, innebär en gärd av enklaste rättvisa mot stora grupper av samhällets sämst ställda medborgare.

Ur försäkringens egen synpunkt är det också absolut nödvändigt att förbättringar ske. Försäkringen har i vårt land aldrig kommit att

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 3 saml. 77 häft. (Nr 210—212.) 1

omfattas med den välvilja och förståelse man hoppats. Till en början berodde detta nog på, att de gamla och mest behövande ställdes utanför (av kostnadsskäl). Denna brist har riksdagen emellertid avhjälpt. Nu gäller det att på nytt sörja för, att misstroendet emot försäkringen icke växer av orsaker, som visserligen icke är beroende av lagstiftaren, men som icke förty måste av honom undanröjas, om försäkringen skall nå den betydelse, som med densamma avsetts. Därtill kommer, att pensionsförsäkringen, sådan den i vårt land utformats, kommit att få en synnerligen invecklad och dyrbar administration. Det kan då icke vara ekonomiskt att uppehålla denna i hela dess vittutgrenade omfattning för utbetalande av fullkomligt obetydliga belopp. Av uppgifter i den kungl. propositionen framgår, att under år 1921 beräknas utbetalas 35 miljoner kronor till 270,000 pensionstagare. Medelbeloppet utgör således endast icke fullt 130 kronor per pensionstagare.

Om vi således med glädje hälsa de framlagda förslagen till vidare utbyggnad av försäkringen, måste vi dock ställa oss tveksamma till detaljer i förslaget.

I första hand gäller detta effektiviteten av den för framtiden avsedda pensioneringen. Enligt vår mening bliva även hädanefter beloppen av avgiftspensionerna otillräckliga för vederbörandes försörjning utan bistånd av enskilda eller fattigvården. I propositionen uppgives, att avgiftspensionerna i bästa fall komma att uppgå för man till 906 och för kvinna till 725 kronor pr år. Detta blir dock i realiteten aldrig eller endast i något enstaka undantagsfall förhållandet. Med den omläggning av avgiftsberäkningen, som gjorts av departementschefen, förutsetta dessa maximisiffror nämligen, att vederbörande från 16 till och med 66 års ålder haft 10,000 kronors inkomst och därför erlagt 53 kronors avgift. I realiteten torde pensionen för en man väl oftast komma att stanna under de 600 kronor, som av pensionsstyrelsen ansetts som minimum för full försörjning. Den nuvarande försörjningen av våra åldringar genom pensionsförsäkringen och fattigvården kommer således även med försäkringens utbyggnad att fortfarande bliva det normala.

I ett avseende är ineffektiviteten särskilt i ögonen fallande. Vi avse här de gifta kvinnornas pension. Pensionens storlek vilar ju på avgiftens storlek. Då någon uppskattning av arbete inom hemmet icke sker, kommer som hittills således den gifta kvinnan att erlægga endast grundavgiften, 3 kronor, och hennes avgiftspension på gamla dagar blir därför rent obetydlig. De förbättringar i pensionsförsäkringen, som nu planeras, komma således icke de gifta kvinnorna tillgodo. Borttager man emellertid en så väsentlig grupp, blir naturligen värdet av hela

utbyggnaden betydligt mindre. Det är ju en känd sak, att ålderdomspensionen i väsentligt högre grad kommer kvinnor än män tillgodo, beroende på kvinnornas längre medellivslängd. Medan pensionsstyrelsen till exempel för år 1917 utfärdade 14,660 pensionsbrev för gifta eller f. d. gifta kvinnor, utfärdades för motsvarande kategorier av män 10,680 pensionsbrev. För ogifta kvinnor utfärdades samma år 5,826 brev.

Vi tilltro oss icke att nu kunna anvisa en framkomlig väg till lösande av nu berörda svårigheter. Ett sätt vore väl att med uppskattande till visst värde av kvinnans arbete inom hemmet låta henne betala högre pensionsavgifter och därigenom komma i åtnjutande av större avgiftspension. Därigenom skulle emellertid arbetarhemmets samlade skatt ytterligare ökas i en grad, som i många fall gjorde det omöjligt för vederbörande att gå i land med densamma. Man skulle väl möjligen också kunna tänka sig den utvägen, att en del av mannens pensionsavgift räknades på något sätt hustrun tillgodo. I normala fall kunde detta kanske vara till fördel, då kvinnan i allmänhet, som redan sagts, är den av de två, som ensam eller under längsta tiden får uppbära ålderdomspension. Blir däremot mannen invalid före 67 år, blir hans pensionsbelopp då till följd av klyvningen alltför reducerat. En undersökning synes oss i vart fall böra ske, huru den av oss i detta hänseende framhållna bristen i pensionsförsäkringens planlagda förbättring skulle kunna avhjälpas.

Även i övrigt synas oss vissa detaljer i det framlagda förslaget vara av den art, att de ytterligare framhäva de brister, som vidlåda det nu tillämpade systemet. Man har, som det vill synas med fog, anmärkt på, att pensionsförsäringen hos oss ingalunda vore ägnad att gynna sparsamhet och omtanke hos vederbörande, då den som sörjt för sin ålders dagar eller för sin ekonomi vid sjukdomsfall vid beräkning av pensionstillägg därigenom blir sämre ställd än en, som varit mindre förtänksam. Detta missförhållande accentueras på ett enligt vår mening ännu mera markant och olyckligt sätt i det nu framlagda förslaget. Vi syfta i detta fall närmast på den bestämmelsen, att avgiftspensionen skall gå i avräkning på den »framtida inkomsten». Konsekvensen därav är givetvis den, att ju ordentligare en person fullgjort sina inbetalningar, desto mindre utsikter till fullt pensionstillägg har han en gång i tiden, när hans arbetsförmåga upphört. Uppgick avgiftspensionen till belopp över »existensminimum», kunde väl vissa skäl förefinnas för en dylik »besparing», men då detta, som vi förut visat, icke torde bliva fallet, synes stadgandet oss vara olämpligt och endast medföra, att personer, som eljest möjligen kunnat hållas utanför fattigvården, nu falla denna till last.

På ett alltför rigoröst tillämpande av en i och för sig riktig grundsats synes också den föreskriften vila, att på inkomst över 1,800 kronor skall beräknas mer än 5 procent ränta. En person, som blir invalid vid 30 års ålder, men har 2,500 kronor på bank, »straffas» för sin sparsamhet genom att räntan på 700 kronor av dessa medel måste beräknas efter 10 procent. Tar han ut det överskjutande, även om det icke behöves för hans ekonomi, stiger tilläggspensionen.

De nu påpekade bestämmelserna äro emellertid att betrakta såsom ett fullföljande av de enligt vår mening från början olämpligt avvägda grunderna för hela försäkringen. Ålderdomsförsörjningen har från början hos oss blivit icke en försäkring utan en kombination av »försäkring» och fattigvård i andra former än de vanliga. Önskvärt vore enligt vår mening, att en genomgående revision kunde ske av själva grunderna, så att bland annat från försäkringen utrensades alla »försörjningssynpunkter». Så trängande som behovet av de nu föreslagna utökningarna emellertid te sig, vilja vi icke påyrka ett uppskov med desamma i avvaktan på tidsödande omläggningar av själva grunderna.

I anslutning till det anförda yrkas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning, huru ökningen av avgiftspensionerna måtte komma även gifta och f. d. gifta kvinnor tillgodo.

Stockholm den 12 april 1921.

Edvard Wavrinsky.

A. Björkman.